

ELOGI DE L'ERROR

Aprenem més dels encerts o dels errors? Un ens viu aprèn d'un error només si sobreviu a la seva idea. O bé: els depredadors aprenen més aviat dels seus errors, les preses més aviat dels seus encerts. L'error erosiona l'autoestima de l'individu però és útil per a adquirir nou coneixement. L'encert afalaga l'autoestima de l'individu, però no és tan útil per a continuar aprenent. Evolutivament només s'aprèn dels encerts. Els errors queden aparcats en la cuneta de la història. En el coneixement científic s'avança d'error en error fins que s'encerta, no tant d'encert en encert fins que es falla. En general, és molt més segur que un error sigui un error que no que un encert sigui un encert. Si prenem una decisió a l'atzar és molt més probable que sigui un error que un encert. En ciència, l'error és sempre bastant definitiu, l'encert sempre bastant provisional. En el coneixement artístic ocorre exactament el contrari. El fet de que algú es commogui amb la *Simfonia concertant* de Mozart significa un encert que ningú no pot qüestionar. En el coneixement revelat s'avança poc perquè la revelació, per definició, no s'equivoca mai. L'error, senzillament, no existeix. La realitat ni tan sols té marge per a assenyalar, anunciar o denunciar errors revelats.

Què és un error? Què és un encert? En l'adaptació d'un ésser viu a la incertesa del seu entorn tant l'error com l'encert tenen un clar indicador: la perseverança. Un encert ajuda a continuar viu, un error dificulta tan engrescadora propietat. De vegades és l'encert, altres vegades és l'error, però l'un o l'altre, o tots dos alhora, compleixen una funció transcendent: intervenir decisivament en la batalla d'un ens viu per continuar viu.

Aquesta breu reflexió ve a tomb d'un problema que nia en totes aquelles realitzacions culturals que aconseguen sobreviure sense crítica. Entenem per crítica, senzillament, el reconeixement de l'existència d'errors i la intenció de prendre'n compte. Crítica sense coneixement és greu, però molt més greu encara és coneixement sense crítica. Una forma de coneixement per a la qual ningú no ha inventat encara una manera natural d'exercir crítica és un coneixement castrat per a

© Jorge Wagensberg

«NINGÚ NO HA INVENTAT ENCARA LA CRÍTICA NATURAL, REGULAR I QUOTIDIANA DE LA MUSEOGRAFIA CIENTÍFICA»

conduir la seva pròpia evolució. No hi ha gaires casos, però sí algun.

No es pot presentar una exposició de pintura o d'escultura sense que aparegui, tard o d'hora, la crítica corresponent. Bona o dolenta, però crítica. No es pot estrenar una obra de teatre sense que els mitjans es facin eco immediat sobre el text, l'escenografia, els actors... No es pot inaugurar un edifici emblemàtic sense que la premsa i les revistes especialitzades comentin la globalitat i els detalls de l'arquitectura, per dins i per fora. No es pot publicar una novel·la sense que la crítica exerceixi de tal. No es pot acudir a veure un partit de futbol i tornar a casa abans que una crítica en extensió i en profunditat estigui ja disponible en la xarxa... No obstant això es pot obrir un museu de ciència que ha costat anys de concebre i desenes de milions d'euros sense que s'esdevingui res especial. Es pot obrir una exposició de ciència en un museu sense que es publiqui res més que la notícia

o el que s'expliqui en la conferència de premsa. Un museu pot mostrar en les seves vitrines una fruitera d'or de fa uns quants segles i exhibir-la amb una poma de plàstic dins per a aclarir-ne l'ús... i no passa res. Un museu pot exhibir objectes totalment ocultats pels reflexos de les vitrines veïnes... i no passa res. Un museu pot exhibir una peça de ceràmica amb una espiral dibuixada i acompanyar-la amb la següent etiqueta aclaridora: «peça de ceràmica amb una espiral dibuixada»... i no passa res. Un museu pot reduir-se a un vídeo o un multimèdia o a un llibre en la paret... i no passa res. En altres paraules: ningú no ha inventat encara la crítica natural, regular i quotidiana de la museografia científica. Els errors en museografia ni es coneixen ni es reconeixen. No hi ha major error que una crítica dedicada només a cantar encerts. El jove periodista o el jove científic que decideixi iniciar-se en aquest nou ofici es convertirà sens dubte en el pare de tot un gènere.

JORGE WAGENSBERG

Director de l'Àrea de Ciència i Medi Ambient, Fundació La Caixa, Barcelona